

Tijd om te boarden!

Voilà, daar is-ie dan: je hoogstpersoonlijke *boarding pass* voor **formatief evalueren in het taalonderwijs**. Vul hem snel in en lees dit artikel.

Welkom op deze bijzondere vlucht. Vandaag is de bestemming formatief evalueren. Voor wie daar niet direct een beeld bij heeft, leggen we het even uit. Formatieve evaluatie is een manier van toetsen die leerlingen ervaren als onderdeel van het leren, waarbij ze feedback krijgen om hun leren te verbeteren. Formatieve evaluatie vindt dus niet plaats na het leren, maar gedurende het leerproces. Dit in tegenstelling tot summatief toetsen, dat bedoeld is om vast te stellen of leerdoelen zijn behaald.

Formatieve evaluatie heeft daarmee als belangrijkste doel om leerlingen inzicht te geven in hun eigen leerproces, wat betekent dat je als leerkracht weet waar de leerling naartoe werkt, een goed beeld hebt van waar de leerling staat en de leerling gerichte instructie en feedback kunt geven om (nog) niet behaalde doelstellingen te bereiken.

In het taalonderwijs ben je meestal bezig met vormen van summatieve toetsing: je sluit een hoofdstuk of een blok lesstof af met een toets en kijkt naar de resultaten op die toets om te zien of de beoogde doelen behaald zijn. Deze toetsen hebben vaak betrekking op de meetbare domeinen van taal (lezen, taalverzorging en grammatica) en (veel) minder op de moeilijk meetbare domeinen, zoals

schrijfvaardigheid en mondelinge taalvaardigheid (luisteren, spreken en gesprekken voeren). Met formatieve evaluatie kun je hier verandering in brengen. Hoe? Gebruik de strategieën van formatief evalueren hieronder. Ze zijn geformuleerd door de onderwijsdeskundige Dylan William in zijn boek *Embedded Formative Assessment*. Goede vlucht!

1 *Verhelder leerdoelen en deel succescriteria.* Voor leerlingen is het belangrijk om te weten wat er van hen wordt verwacht (leerdoel) en wanneer ze het goed hebben gedaan (succescriteria). In een les gespreksvaardigheid in groep 7 is het leerdoel bijvoorbeeld 'De leerling draagt bij aan een goed groeps gesprek door door te gaan op het idee van de ander'. Laat leerlingen bijvoorbeeld filmfragmenten bekijken, waarin groeps gesprekken worden gevoerd tussen leeftijdsgenoten. De leerlingen kunnen opschrijven hoe de gesprekspartners doorgaan op elkaars ideeën. Vervolgens kunnen ze klassikaal succescriteria proberen af te leiden, zoals: 'Ik stel mijn klasgenoten vragen om hen beter te begrijpen' of 'Ik bouw voort op het idee van mijn klasgenoot door een voorbeeld, uitleg of argument te geven'. Leerlingen ontdekken zo niet alleen waar ze aan moeten voldoen om het leerdoel te behalen, maar

De auteurs schreven ook over formatief evalueren voor het vak Nederlands in het vo. Hun artikel vind je op didactiefonline.nl.

kunnen elkaar ook gericht feedback geven aan de hand van de zelf geformuleerde succescriteria.

2 Zorg voor effectieve discussies, taken en activiteiten die bewijs voor leren leveren.

Vervolgens kun je leerlingen uitdagen om de succescriteria die ze zelf bedacht hebben echt te gebruiken. Zo kun je in het voorbeeld van groeps gesprekken leerlingen in groepjes van vijf aan de slag zetten en per groepje een observant aanwijzen. Deze observant heeft een schema voor zich met de succescriteria. Zodra hij tijdens het groeps gesprek iets ziet of hoort dat onder een van de criteria valt, noteert hij dat. Na de groeps gesprekken kunnen de observanten klassikaal hun notities bespreken. Let tijdens de groeps gesprekken op waar de leerlingen moeite mee hebben en koppel daar vervolgvaciteiten aan: laat een leerling bijvoorbeeld observant zijn bij een groepje waarin leerlingen al voldoen aan bepaalde succescriteria. Wat valt hem op? Wat kan hij daaruit afleiden voor zijn eigen gespreksvoering?

3 Geef feedback gericht op verder leren.

Zorg dat je feedback gericht is op verder leren en laat je opmerkingen aansluiten op de instructie en leeractiviteiten. Zo kun je tijdens een leesgesprek met leerlingen hun leesvaardigheid of -voorkeuren bespreken (zie kader). Dan kan blijken dat een leerling bijvoorbeeld graag spannende boeken leest, maar het moeilijk vindt om ze te vinden in de schoolbibliotheek. Een geschikte vervolgvaciteit kan zijn dat de leerling met een maatje (of een leraar) spannende tekstfragmenten verzamelt en kijkt wat ze nu zo spannend maken. Gaat het om het thema, de personages, de verhaallijn, de tijd of plaats? Zo krijgt de leerling meer inzicht in zijn leesvoorkeur.

4 Activeer leerlingen als belangrijke informatiebronnen voor elkaar.

Niet alleen leraren, ook leerlingen kunnen elkaar in groepsopdrachten feedback geven. Dit principe vormt bijvoorbeeld de kern van het SLO-project *Leren schrijven met peer response*: leerlingen helpen elkaar tijdens het bedenken, schrijven en herschrijven van teksten door in duo's of groepjes elkaar commentaar te geven. Schrijver en lezer reflecteren op de tekst in wording en op de manier waarop de schrijver het schrijven heeft aangepakt. Door met medeleerlingen te praten over de tekst worden

leerlingen zich bewust van het belang van doel- en publiekgericht schrijven.

5 Stimuleer eigenaarschap over het eigen leren

Door formatieve evaluatie toe te passen krijgen leerlingen inzicht in hun eigen leerproces: ze weten welke doelstellingen ze nog moeten halen en hebben inzicht in hoe ze dat kunnen bereiken. Zo worden leerlingen meer eigenaar van hun eigen leren en probeer dit vooral te stimuleren. Is een leerling bijvoorbeeld gegrepen door een leesverslag dat hij op de leestafel heeft gevonden. Moedig hem dan tot een eigen 'onderzoek'. Laat hem bijvoorbeeld een enquête maken en zijn bevindingen presenteren aan de klas.

Leren programmeren kan ook zonder computers of internet

De auteurs zijn leerplanontwikkelaar taal bij SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. De bronnen bij dit artikel vind je op didactiefonline.nl.

Zo vlieg je een leesgesprek aan!

Leesgesprekken kunnen helpen om zicht te krijgen op de leesontwikkeling van een leerling en bij het geven van geschikte feedback. Voer ze een-op-een of met een groepje. Enkele tips:

- Geef leerlingen ruimte om na te denken, door boeken te bladeren en spontaan iets te zeggen. Er mogen best stiltes vallen.
- Moedig aan om te vertellen. Zeg bijvoorbeeld: 'Vertel eens', 'Hoe weet je dat?' of 'Wat denk je nu?'.
- Vraag door om te weten te komen hoe een kind te werk gaat om een tekst goed te doorgronden. Welke strategieën gebruikt de leerling?
- Vermijd waaromvragen. Die kunnen bedreigend overkomen. Als kinderen het gevoel krijgen dat ze zich moeten verantwoorden, kunnen ze dichtklappen.
- Geef niet de opdracht iets hardop voor te lezen. Dan voorkom je dat leerlingen het gevoel krijgen dat ze getoetst worden. Een uitzondering is als een leerling zelf graag iets wil voorlezen.

Kijk voor meer informatie en tips op nederlands.slo.nl/leesgesprekken.